

מתורת רבינו ראש הישיבה הגאון רבי ברוך דב דיסקין שליט"א

מתוך שיעורו השבועי בישיבת ארחות תורה • פרשת כי תשא תש"פ

העיקרין, ור"מ סבירא ליה דזה היה נס, וצ"ע לדעת ר"מ מ"ט התורה אסרה לעשות כמתכונתו והרי א"א לעשות כמתכונתו, ומרן הגר"י ז"ל תירץ דגם לר"מ שייך להשרות קודם במים, רק דס"ל דלא היו מוכרחים לשרות במים, והאיסור לעשות כמתכונתו הוא שייך כשורה במים, ויש להעיר דבליקוטי הלכות (כריתות דף ה:) כתב דהלכה כת"ק, ומשמע דר"מ ור"י יהודה נחלקו ודלא כהגר"י ז"ל, וצ"ע.

ועשית אותה קטורת וגו' (ל"ה ל"ה)

הב"י (או"ח סי' קל"ג) הביא מהמהר"י אבוהב דכשאומרים בבוקר את הי"א סממנים, יש להקפיד לאומרם מתוך הסיפור, דהרי אם חיסר אחת מכל סמניה חייב מיתה, וכתוב "ונשלמה פרים שפתינו", שכל העוסק בלימוד הקרבנות מעלה עליו כאילו הקריב, וצ"ע דהא כשיחסר אחד מהסממנים כיון שחיסר אי"ז הקרבה, אלא הוא כקורא בתורה, ומ"ט יתחייב מיתה, [ונדע דהרי אחד שקורא פרשת פיגול ודאי דלא חשיב מפגל במקדש, אלא הרי הוא כקורא בתורה], וביאר מרן הגר"י ש אלשיב זצ"ל דהכוונה רק למנהג ספרד שקודם אמירת הסממנים קוראים את פרשת הקטורת, וא"כ הרי כבר קראו את הקטורת, ואח"כ רק פירטו ואם יחסר יתחייב מיתה, [וכן הוא למנהג אשכנז קודם התפילה].

ראה קראתי בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה (ל"א ב')

בסנהדרין (דף טו:) מבואר דבצלאל היה צריך להיות איש, ובפשטות הטעם משום דבעינן שיעשה לשמה, והגר"י ז"ל ביאר עוד דהא אומן קונה בשבח כלי, וא"כ כשבצלאל בנה את הכלים קנאם, והיה צריך להיות איש כדי להקנותם לציבור.

ואת הכיור ואת כנו (ל"א טו)

איתא בזבחים (דף יט:) דהכיור צריך להיות בו שיעור לד' כהנים כמו משה ואהרן ובניו, ובשיטמ"ק (שם אות ג') הקשה דמ"מ ב' ימי המילואים שימש רק משה, ובשמיני למילואים שימשו רק אהרן ובניו, ותירץ דמ"מ כתיב משה אהרן ובניו, ומיעוט בניו שנים, א"כ השיעור הוא ד' כהנים, ועוד תירץ דבשמיני למילואים שימש גם משה, ואחר מיתת נדב ואביהוא היו רק שני בני אהרן, ובאבי עזרי (פ"ה מביאת מקדש הל"ג) תמה ע"ז דאחר מיתת נדב ואביהוא הרי אלעזר ואיתמר היו אוננים, וא"כ אכתי לא משכחת לה ד' כהנים.

כי בשש משה (ל"ב א')

פירש רש"י בא השטן וערבב את העולם, והראה דמות חשך ואפילה וערבוביא לומר ודאי מת משה ע"כ. וכתוב עוד שהשטן הראה את דמות מיטה של משה, וצ"ע דא"כ מ"ט הוצרך לערבב את העולם, והא ראו דמות מיטתו של משה.

ואמר הגר"ח שמואלביץ דחזינן דללא שהיה מערבב את העולם היו יכולים לעמוד בנסיון, ורק בגלל הערבוביא נתבלבלו ולא עמדו בנסיון, והיינו שכשהאדם ביישוב הדעת אינו מתבלבל.

ויעלו עלות ויגשו שלמים וישב העם לאכול ושתו ויקומו לצחק (ל"ב ו')

הבית הלוי כתב ע"ד המוסר דכך הוא דרכו של היצר הרע, דבהתחלה מקריבים עולות קדשי שמים שכולו לה', ואח"כ שלמים קדשים קלים שחציו לכס, ואח"כ "וישב העם לאכול ושתו" שכולו לכס, ובסוף "ויקומו לצחק".

לחת כתובים משני עבריהם מזה ומזה הם כתובים (ל"ב ט"ו)

הגר"י ז"ל ביאר דבלוחות היה ב' ניסים, האחד בלוחות, דמ"מ וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדים, ועוד נס בכתב, שהאותיות בצד השני לא היו הפוכות אע"פ שהיה חקוק מצד לצד, [ווי"א שמ"מ המילים היו הפוכות], וביאר שזו כוונת הכתוב "והלוחות מעשה אלקים המה", הוא הנס הראשון שהמ"מ וסמ"ך היו עומדים, "והמכתב מכתב אלקים הוא" דהכתב לא היה הפוך.

מזה ומזה הם כתובים (שם)

במגילת אסתר (ד"ה ה:) כתוב "ותקרא אסתר להתך ותצוהו על מרדכי לדעת מה זה ועל מה זה", ובגמ' במגילה (דף טו) אמרינן דמרדכי אמר שמא בני ישראל עברו על התורה דכתיב בה "מזה ומזה הם כתובים".

העשיר לא ירבה והדל לא ימעט ממחצית השקל (ל"ט ט"ו)

צ"ע דסגי לכתוב שיתן מחצית, ומ"ט כתבה התורה שיהעשיר לא ירבה והדל לא ימעט, וכתב הרמב"ן דיש לאו לעשיר המרבה ולדל הממעט, ובפשוטו כוונתו לתרץ קושיא זו, אמנם מרן הגר"י ז"ל אמר דבאמת ליכא לאו, אלא הביאור דהעשיר לא ירבה היינו דהעשיר אינו יכול ליתן יותר ממחצית כדי שיחול על הכל דין מחצית השקל, אלא התוספת אינה בכלל מחצית השקל, והדל לא ימעט את לאשמועינן שלא יתן בבי' או בג' פעמים, אלא צריך ליתן בבת אחת מחצית השקל וכמבואר ברמב"ם (שקלים פ"א הל"א).

ובדעת הרמב"ן יש לדון האם כשמוסיף במחצית השקל עובר גם בבל תוסיף, וכמו בחמש פרשיות בתפילין שעובר בבל תוסיף, והנה לגבי מעשרות לא שמענו שהמרבה במעשר עובר בבל תוסיף, וגבי מעשר שאלנו את מרן הגר"ד לנדו שליט"א והשיב דשאני מתפילין, משום שבתפילין מוסיף בפועל, משא"כ מעשר כיון דמה שאומר שמוסיף הוא דיבור בעלמא וכיון דלא חל לאו מידי קעביד, ולפי דבריו י"ל דגם במחצית השקל הוא רק דיבור בעלמא ואינו חל.

מחצית השקל (שם)

מובא מהגר"א דתיבת מחצית מחולקת לג', הא' האות צ' שבאמצע התיבה רומזת לצדקה, והב' האותיות ח"י שסביב הצ' רומזים לחי, והג' האותיות מ"ת שסביבם רומזים למת, וביאר שהנותן צדקה שהיא האות שבאמצע התיבה מקרב החי, ומרחק המת, ורמז לצדקה תציל ממות.

וכן לגבי פנחס כתוב (במדבר כ"ה: י"א) "השיב את חמתי", דבמילה "חמתי" האותיות מ"ת הרומזות למת קרובות, והאותיות ח"י הרומזות לחי רחוקות, ומשום דעד שפנחס קנא המיתה היתה קרובה, והחיות רחוקה.

ונתת אותו על עבדת אהל מועד (ל"ט ט"ו)

פירש רש"י וא"ת וכי אפשר שבשניהם היו ישראל שוים שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים וכו', והלא בשתי שנים היו וא"א שלא היו בשעת מנין הראשון בני י"ט שנה שלא נמנו ובשניה נעשו בני כ'. תשובה לדבר אצל שנות אנשים בשנה אחת נמנו אבל למנין יציאת מצרים היו שתי שנים לפי שלציאת מצרים מונין מניסן וכו', אבל לשנות האנשים מונין למנין שנות עולם המתחילין מתשרי נמצאו שני המנינים בשנה אחת, המנין הראשון בתשרי לאחר יוהכ"פ שנתרצה הקב"ה לישראל לסלוח להם ונצטוו על המשכן, והשני בא' באייר ע"כ. הרמב"ן הקשה על רש"י דאין מסתבר שלא מת אפילו אחד בחצי שנה שבין המנין הראשון לשני, ותירץ הגור אריה דמובטחים היו שלא ימותו קודם הזמן, וקודם שישים הרי זה כרת, וא"כ אין זו קושיא שלא היה אחד מהם שחייב כרת.

הרמב"ן הקשה עוד דהרי מונין לשנות האדם ולא לשנות העולם, וא"כ במנין שני נתרבו הרבה דהיינו כל מי שנולד בין תשרי לאייר, וצ"ל דאף דגם מתו בינתיים מ"מ הנוולדים הם רבים עליהם, ולכן פירש דההבדל הוא דבמנין הראשון נמנו גם שבת לוי, משא"כ במנין השני.

ואתה קח לך בשמים ראש מר דרוור (ל"ב כ"ג)

הנה מרדכי נקרא בתחילה פתחיה, ורק אח"כ נקרא מרדכי, [וכדאיתא במגילה (דף י:)] דנקרא כך על שם שהיה ראש לכל הבשמים, דכתיב "ואתה קח לך בשמים ראש מר דרוור", ומתרגמינן "מרי דכ"י".

ושמעתי ממרן הגר"י אדלשטיין זצ"ל שמבארים דהנה מובא שהפסוק "והיה ראשיתך מצער ואחריתך ישגא מאד" אזיל על מרדכי, וביאר דהג' אותיות הראשונות ב"מרדכי" דהיינו מ' ר' ד' בגימטריה הם חצי מהג' אותיות הראשונות מ"פתחיה" [מ' הוא חצי מ'פ', ור' חצי מת', וד' חצי מח']. וע"ז כתוב "והיה ראשיתך מצער". אבל הבי' האותיות האחרונות ד"מרדכי" דהיינו כ' וי' הוא כפול מהב' האותיות האחרונות ד"פתחיה", [דכ' הוא כפול מ'י', וי' כפול מה'י], וע"ז כתוב "ואחריתך ישגא מאד".

ובמתכונתו לא תעשו כמוהו (ל"ב ל"ב)

בהוריות (דף יא:)] [והובא ברש"י פסוק כ"ב] יש מחלוקת כיצד עשו את השמן, דרבי מאיר אומר בו שלקו את העיקרין, ואמר לו ר' יהודה והלא לסוך את העקרין אינו סיפק, אלא שראו במים שלא יבלעו את השמן, ואח"כ הציף עליהם את השמן עד שקלט הריח וקפחו לשמן מעל

וביאר המהר"ל (בסי' אור גדול על מגילת אסתר) דהנה הפסוק דמזה ומזה הם כתובים אזיל על הלוחות שהיו כתובים משני עבריהם, ומבואר שצריך ללמוד תורה בכל המצבים, וזה נרמז במה שהתורה כתובה בהיפוך, ולזה נתכוין מרדכי בלשון "מה זה ועל מה זה", שבזמן שהיה שינוי מצב לא קיימו את התורה.

וישק את בני ישראל (ל"ב. כו)

פירש רש"י שלש מיתות נידונו שם וגוי' בסייף כמשפט אנשי עיר הנדחת. והרמב"ן חולק וס"ל דהוה הוראת שעה, ועוד נחלקו דלדעת רש"י הזמן שמשה פסק את דינם אי"ז באותו היום שחטאו, אלא למחרת ב"יח תמוז, ולהרמב"ן היה באותו יום.

וביאר הגרי"ז דאזיל לשיטתייהו, דלרש"י שדן אותם בעיר הנדחת הרי אין גומרים את הדין באותו יום שחטא, וצריך להלין את הדין, משא"כ להרמב"ן דהוי הוראת שעה היה יכול לדונם באותו היום.

והסירותי את כפי וראיתי את אחורי ופני לא יראו (ל"ב. כ"ג)

החת"ס ביאר ע"ד הדרש, דאחד שרוצה לדעת את השגחת הקב"ה "וראיתי את אחורי", יתבונן בדברים שהיו ועי"ז ידע השגחתו, אבל "ופני לא יראו", הדברים העתידיים להיות זה א"א לידע.

ויפול מן העם ביום ההוא כשלת אלפי איש (ל"ב. כ"ח)

במדרש איתא "הדא דכתיב חמשה בקר ישלם תחת הצאן", וצ"ב כוונת המדרש, וביאר הגר"א דהנה במדרש כתוב דהפסוק "אדם אחד מאלף מצאתי ואשה בכל אלה לא מצאתי", אזיל על חטא העגל דכתיב "אלה אלהיך ישראל", דרק איש אחד מאלף חטא, וא"כ צ"ע מ"ט מתו שלשת אלפים, והרי בני ישראל היו שש מאות אלף, ובחשבון של אחד מאלף יוצא שהיה שש מאות, וזהו דביאר המדרש דכיון שגנבו את השור מהמרכבה הוצרכו לשלם כפול חמש.

כי מצאת חן בעיני (ל"ג. י"ז)

הנה הניקוד "בעיני" הוא בפתח, ובפשוטו אם קראו בקמץ הוא שינוי המשמעות, דבקמץ משמעותו כחולם דהיינו העין שלו, ולא יצא, אמנם ל"ד דהרי כשכותבים "בעיני" בסוף הפסוק הניקוד הוא בקמץ, וא"כ

י"ל דכשקרא בקמץ טעותו הוא במה שעשה סוף פסוק באמצע הפסוק, וא"כ יצא וצ"ע.

ואמת (שם)

פירש רש"י לשלם שכר טוב לעושי רצונו ע"כ. ומבואר כאן דאמת הוא מדת הרחמים, ובפשוטו היינו דאפילו שהאדם חוטא מ"מ הקב"ה מקיים הבטחתו, וע"ד המליצה אומרים דיש אנשים שאחרים חושבים עליהם שהם צדיקים, אמנם הקב"ה אמת ודן אותם כפי מעשיו ולא כפי איך שמסתכלים עליו, וזו מדת הרחמים כלפיהם, שהרי הקב"ה מדקדק עם חסידיו כחוט השערה.

כי את מזבחתם תתצון ואת מצבתם תשברון ואת אשריו תכרתון (ל"ד. י"ג)

צ"ב מ"ט הכא נזכר "ואת אשריו תכרתון" ואילו בפרשת משפטים (כ"ג. כ"ה) לא נזכר ויעו"ש שעמדנו בזה וביארנו בשם המלבי"ם והנצי"ב דבפרשת משפטים לא יכלו הגוים לאסרם על ישראל דאינם יכולים לאסור דבר שאינו שלהם אבל השתא לאחר חטא העגל שגילו דעתם שניחא להו בעגל לכך הגויים אסרו עליהם.

ובבא משה לפני ה' לדבר אתו יסיר את המסוה וגו' והשיב משה את המסוה על פניו עד בואו לדבר אתו (ל"ד. ל"ד. ל"ה)

הגרעק"א מבאר ע"ד הדרש מהו המסוה, דהנה משה היה עניו מכל אדם, אמנם היה צריך להנהיג את ישראל, ולהנהיג צריך תקיפות כמו שכתוב שהקב"ה אמר ליהושע קח מקל והך על קדקדם, וע"פ זה ביאר דזה היה ה"מסוה", דהחביא את העונה והיה נראה כאדם תקיף. והדברים נאים למי שאמרם, וכמו שידוע המעשה עם הגרעק"א דאף שהיה עניו מ"מ כשהיה מריבה [בין ש"ס וילנא לש"ס סלויטא] ולא שמעו בקולו, כתב מכתב ובו כתב שהפגיעה בו היא פגיעה בכבוד התורה וכו'.

והנה העולם חושב שאדם שגדול בתורה ההולך עם בגדים פשוטים כאחד העם הרי הוא צדיק נסתר ששם "מסוה" והסתיר את חשיבותו, אבל מהגרעק"א רואים להיפך שאדם גדול הדרך הטבעי הוא כך, ורק שנצרך מתוקף מעמדו ללבוש בגדים חשובים הרי הוא לובשם והם כמו מסוה על פניו.

דברי רבינו ראש הישיבה שליט"א

שנאמרו בתחילת השבוע במעמדי סיום מסכת ברכות

נמצאים כעת לפני פורים, כתוב בגמרא בסוף ברכות א"ר חייא בר אשי תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, ומפה נראה שמנוחה זה לא דבר טוב, הן בעולם הזה והן בעולם הבא אסור לנוח, וכל החג של הפורים אנחנו עושים כימים אשר נחו בהם היהודים זה כל הענין של פורים, המלחמה והניצחון היה קודם, המנוחה היה למחרת, והפשט בזה דהיינו הך זה דבר אחד כדי שיהיה מצב שאין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא לא הכונה שהולכים לעבוד, בעולם הבא אין מה לעבוד, הכונה שכל הזמן יהיה מצב של עליה אפילו בעולם הבא יש מושג של ילכו מחיל אל חיל, צריך כל הזמן להיות במצב של לעלות לעלות לא לעמוד על המקום, וזה אפשר רק אחרי שיש מנוחה שאדם נח מכל הדברים האחרים נוח מאויביהם, אז אפשר לעלות בתורה, ואז אדרבה הינו הך אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא הוא בגלל שכמים אשר נחו בהם, וירא מנוחה כי טוב ויט שכמו לסבול שאדם שאין לו שום דברים אחרים ע"ז נאמר בגמרא אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא.

וזה צריך לזכור בפרט בימים האלו של פורים שעיקר השמחה זה שעושים את הימים אשר נחו בהם היהודים התכלית של השמחה שזה הביא לימים אשר נחו בהם, זה התכלית והמהות של פורים זה המנוחה שאין שום דאגות אין שום טרדות נחו מאויביהם, לא צריך דוקא מאויביהם אלא כשאין שום דבר שמטריד את האדם רק שיוכל ללמוד ע"ז עושים את כל השמחה של הפורים, וזה יש ביום של פורים שאין שום דבר אחר.

אין ספק שככל שלומדים יותר ומשקיעים יותר בידיעת התורה אז יש כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול דרך ארץ, וזה הולך גם לצד השני שאם שקועים בלימוד אז אין שום דברים אחרים בראש והאדם יש לו מנוחה ורגוע ושום דבר לא מפריע לו, הדבר היחידי שמטריד אותו זה עוד דף גמרא עוד קושיה עוד תירוץ, וזה הדבר היחידי שבשביל זה נברא לענין של אין להם מנוחה, וגם בעולם הבא לא נחים. וכעת שזה יומא טבא לרבנן שהתחילו את הש"ס וגמרו מסכת ברכות, זה חיזוק גדול שמתאים באמת לזמן הזה של פורים, וב"ה יש כאן מגידי שיעורים שהולכים מחיל אל חיל, וכיון שהם עצמם הולכים מחיל אל חיל אז יכולים להעביר לאחרים, וזה מוסיף והולך שכל פעם עולים ועולים.

זה דבר חשוב גם בזמן, אבל עכשיו שמגיע סוף זמן ובין הזמנים אז הקביעות הזאת שידועים שיש קביעות לפחות לומדים דף, וזהו חוץ משאר הדברים זה חשוב מאד שלא יוצאים מהמסגרת, כל אחד יש לו את הדברים שהוא לומד, אבל הדף הזה שלומדים בש"ס זה קושר את הבן אדם להיות כל הזמן כסדר של ילכו מחיל אל חיל, ע"י הדף היומי אין מנוחה, אין מנוחה יום אחד כל הזמן חייב להיות בזה, כל זמן שיש ימים יש דף וזה הולך ביחד, וזה סגולה של ילכו מחיל אל חיל.

הקב"ה יעזור שכולנו באמת נקבל את התורה מאהבה וילכו מחיל אל חיל ויהיה סייעתא דשמיא בכל מה שלומדים.

ברכת מזל טוב נשגר קמיה ידידנו הרה"ג ר' שלום בכר שליט"א

תלמיד מובהק לרבינו ראש הישיבה שליט"א

לרגל הולדת בתו בשעט"מ, יהי רצון שיזכה לגדלה לחופה ולמעש"ט

לתרומות והערות ולקבלת הגיליון 0556777668 ובמייל - RS244244@gmail.com